

COERCULIONIDAE

Strophosomus melanogrammus Forster
Phyllobius urticae Degeer
Ceuthorrhynchus (Hadroplontus) urticae Boheman
Sitona lineatus L.

Literatuur :

- BRAKMAN, P.J., 1966 : Lijst van Coleoptera uit Nederland en het omliggende gebied. Monografie nr. 2 van de Nederlandse Entomologische Vereniging.
- KUHNT, P., 1911 : Illustrierte Bestimmungstabellen der Käfer Deutschlands. Schweizerbart'sche Verlagsbuchhandlung. Stuttgart.
- R. DALL'ASTA : B.L. Pussemierstraat 173, 9900 EEKLO.

AETHES PIERCEI Obratzsov, EEN NIEUWE SOORT VOOR DE BELGISCHE FAUNA (Lep., Cochyliidae)

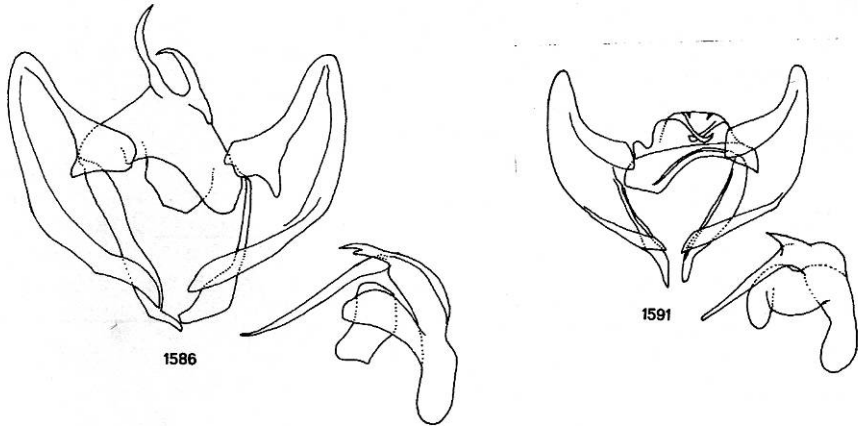
(Willy DE PRINS)

Tussen enkele Microlepidoptera die ik ter determinatie ontvangen had van F. TURELINCKX zaten twee exemplaren uit het genus Aethes (Cochyliidae) die uiterlijk wel veel gelijkenis vertoonden, maar in afmetingen zo veel van elkaar verschilden dat het om twee aparte soorten moest gaan. Toen ik de genitaalpreparaten vergeleek met de tekeningen in het werk van RAZOWSKI kon ik het kleine exemplaar determineren als Aethes hartmanniana Clerck en het grote als Aethes piercei Obratzsov, al was alles niet zonder meer duidelijk.

RAZOWSKI schrijft namelijk dat Aethes piercei een spanwijdte heeft van 14 tot 16 mm (uitzonderlijk tot 18 mm) en Aethes hartmanniana van 15 tot 23 mm. Maar op plaat 20 van zijn werk staat een hartmanniana afgebeeld van 13,1 mm en twee piercei's van respectievelijk 16,6 en 18,9 mm! Op de platen bij HANNEMANN wordt piercei eveneens groter afgebeeld dan hartmanniana, en BRADLEY schrijft net het omgekeerde dan RAZOWSKI. Waarschijnlijk heeft RAZOWSKI de gegevens over de grootte van de vlinders gewoon met elkaar verwisseld. Aethes hartmanniana is dus de kleinere soort (11 tot 17 mm spanwijdte) en Aethes piercei is groter (15 tot 24 mm spanwijdte).

De tekening op de vleugels biedt weinig houvast om de soorten uit elkaar te houden. De grondkleur van hartmanniana is gewoonlijk lichter en de zilverwitte vlekjes zijn meestal verbonden tot dwarsbanden. De grondkleur van piercei is doorgaans donkerder en de zilverwitte vlekjes op de voorvleugel zijn slechts zeer zelden met elkaar verbonden tot dwarsbanden.

De mannelijke genitalia gelijken zeer sterk op elkaar. Er bestaan weliswaar kleine verschillen in de transtilla en de socii, maar omdat die structuren niet konstant zijn, kunnen ze moeilijk als determineerkenmerk gebruikt worden. Het belangrijkste verschil zit in de aedoeagus. Het einddeel vormt een soort lange neus die bij piercei nooit en bij hartmanniana soms zeer kleine tandjes draagt. Het exemplaar van hartmanniana dat ik onderzocht, bezat dergelijke tandjes niet. Aan de basis van deze "neus" staat een tand die bij piercei nauwer aan de neus aansluit en bij hartmanniana haast loodrecht op de neus staat. Soms is deze tand gevorkt, en soms kunnen er twee tanden voorkomen die beide gevorkt kunnen zijn!

Mannelijk genitaalapparaat van :

1586. Aethes piercei Obratzov; Ansart (Luxemburg), 25-05-1980.

1591. Aethes hartmanniana Clerck; Charency (Frankrijk, Meuse), 24-05-1980.

De morfologische kenmerken van beide soorten zijn dus nauwelijks voldoende om ze van elkaar te kunnen onderscheiden. Veel belangrijker zijn de biologische gegevens van beide soorten. Maar ook hier schijnt RAZOWSKI onvoldoende ingelicht te zijn geweest. Volgens hem is de biologie van piercei onbekend, terwijl het net andersom is. Bij de voedselplanten van hartmanniana vermeldt hij ook de voedselplant van piercei. Beide soorten leven wel op Dipsacaceae, maar er is toch een onderscheid wat de keuze van de plantensoorten betreft : piercei leeft op Succisa, en hartmanniana leeft op Knautia en Scabiosa.

Deze voedselplanten duiden meteen ook een verschil in de biotopen aan. Blauwe knoop (Succisa pratensis) groeit op vochtige hooilanden, moerassen, laagvenen, vochtige bossen enz. Duifkruid (Scabiosa columbaria) en knautia (Knautia arvensis) groeien op droge biotopen, zoals

akkers, droge weiden, struwelen en rotsgronden. Blauwe knoop groeit in ons land op vele plaatsen in de provincies Antwerpen en Limburg en verder ten zuiden van de lijn Samber-Maas. Duifkruid groeit bijna uitsluitend ten zuiden van deze lijn en *Knautia arvensis* komt vooral voor in het zuidoosten van het land.

De rups van beide soorten leeft in de wortelstok van de respektievelijke voedselplanten. Dit maakt het uitkweken uiteraard niet gemakkelijk. Volgens de gegevens die men heeft overwintert de soort als rups in de wortelstok en in april-mei verpopt ze in de gang die door de rups werd uitgevreten. Beide soorten vliegen van einde mei tot einde juli. Het exemplaar van *Aethes piercei* werd door N.J.J. KOK (Nederland) gevangen te Ansart (Luxemburg) op 25-05-1980.

Aethes hartmanniana was reeds sinds lang uit ons land bekend van een hele reeks vindplaatsen over het hele land verspreid. Deze soort komt voor in Engeland, Frankrijk, Duitsland en verder tot in Klein-Azië. De verspreiding van *Aethes piercei* is nog zeer onvoldoende bekend: Ierland, Engeland en Frankrijk. Volgens HANNEMANN werd de soort nog niet in Duitsland ontdekt. Waarschijnlijk is ze even sterk verspreid als *hartmanniana*.

Summary : One male of a new species for the Belgian fauna was taken at Ansart (Luxemburg), 25-05-1980 : *Aethes piercei* Obraztsov (Cochylidae) (leg. N.J.J. KOK, Netherlands).

Résumé : Un mâle d'une espèce nouvelle pour la faune belge a été capturé à Ansart (Luxembourg) le 25-05-1980 : *Aethes piercei* Obraztsov (Cochylidae) (leg. N.J.J. KOK, Pays-Bas).

Literatuur :

BRADLEY, J.D. & TREMEWAN, W.G. & SMITH, A., 1973 : British Tortricoid Moths, Part 1 : Cochylidae and Tortricidae, Tortricinae. Londen.

DE LANGHE, J.-E. et al., 1973 : Nouvelle Flore de la Belgique, du Grand-Duché de Luxembourg, du Nord de la France et des Régions voisines. Brussel.

EMMET, A.M., 1979 : A field Guide to the smaller British Lepidoptera. Cochylidae (p. 139-146) treated by R. FAIRCLOUGH. Londen.

HANNEMANN, H.-J., 1964 : Die Tierwelt Deutschlands und der angrenzenden Meeresteile, 50. Teil : Kleinschmetterlinge oder Microlepidoptera II. Die Wickler (s.l.) (Cochylidae und Carposinidae), Die Zünslerartigen (Pyraloidea). Jena.

POLUNIN, D., 1970 : Bloemen en planten van Europa. Wageningen.

RAZDOWSKI, J., 1970 : Cochylidae, in AMSEL, H.G. & GREGOR, F. & REISSER H. : Microlepidoptera Palaearctica, deel 3 (twee boekdelen), Wenen.

VAN ROMPAEY, E. & DELVOSALLE, L., 1972 : Atlas van de Belgische en Luxemburgse flora. Brussel.

W.O. DE PRINS : Diksmuidelaan 176, 2600 BERCHEM.